

Referat održan prigodom otvorenja etnografske zbirke u Var. Toplicama
dne 12. XI 1967.

Socijalistička revolucija koja je donijela mnoge velike promjene u našem društvenom životu, uzrokovala je i brzi preobražaj života našeg sela. Naglim razvojem industrije mnogi su seljaci našli zaposlenje u tvornicama a seoska omladina je pošla u škole i sticala kvalifikacije. Konačno naprednijom poljoprivredom dolazilo je do bržeg podizanja standarda i oslobadjanja latentne bijede, neimaštine i zaočstalosti. Uslijed toga se brzo mijenja i kultura stanovanja. Ruše se stare drvene, niske, mračne i vlažne kolibe i na njihovim mjestima nastaju nove svijetle zidanice, koje su vidni odraz novoga života na selu.

U nastojanju da se spasi i sačuva jedan od primjeraka stare drvene seoske arhitekture, koja je danomice nestajala i postala sve rijedjom na našem području, uspjelo je muzeju, da potporom Fonda za unapređjivanje kulturnih djelatnosti i posredovanjem tadanjeg predsjednika općine Novi Marof druga Mate Krbota kupitiovu lijepu 167 godina staru drvenu kuću u selu Moždjenec, koju je ovamo preselio sa namjenom da posluži za smještaj etnografske zbirke ovoga kraja.

Kod radova prijenosa kuće suradjivao je etnolog Gradskog muzeja u Varaždinu prof. Belaj. Vrlo mi je žao, da on radi spriječenosti nije mogao prisustvovati ovome otvorenju i održati najavljeno predavanje s projekcijama o toku tih radova.

Na području Var. Toplica susrećemo dva razna etnološka tipa, koji se ovdje susreću a razlikuju se bitno i u gradnju nastambi, a još više u narodnoj nošnji, bogatijoj, koja pripada podravskoj regiji u selima na sjevernim padinama Topličke gore i uz donji tok Bednje, i jednostavnijoj u zapadnim i južnim selima od Toplica, koji pripadaju siromašnjoj zagorskoj regiji.

I ako se je još prije prvog svjetskog rata nosila narodna nošnja na cijelom ovom području i održavali stari narodni običaji, to su oni u toku obiju ratova posve izčezli. Danas tek malo koja starija žena čuva dijelove narodne nošnje, da ju u njoj sahrane kad umre, dok je i stari kućni inventar istunuo i zamjenjen novim. Mnogi sabirači danas obilaze sela i otkupljuju djelove starih nošnji i vezo-va, škrinja i drugih predmeta, plaćajući za njih visoke cijene. Uslijed toga je postalo vrlo teško bolje sačuvane predmete pronaći i otkupiti.

Ipak je muzeju uspješno pronaći i steći dosta vrijednoga kućnog inventara, narodnih nošnji i tkanih ručnika iz raznih sela ovoga kraja, kao i kompletan uređaj za preradu i tkanje konoplje i lana, u kojima su razlike nošnje pojedinih sela kao i spomenutih regija jasno uočljive. Dok podravska regija upotrebljava već finije kupovne materijale, na jugozapadnom dijelu općine prevladava domaće tkanje i taj dio još živi poptuno autarkično i proizvodi sve sam za svoje potrebe, od izrade kuće, kućnog inventara do odjeće. U zbirci su obuhvaćeni materijali iz sela Orehovec, ~~Kapla~~, Čurilovec, Tuhovec, Kaštelanec, Kelenen i Toplice. Ostalo je još interesantno područje sela Svibovec, ~~Leškovec~~, Drenovec, Grešćevina i Poljana neobuhvaćeno. U zbirci je izloženo 150 eksponata.

Kako su narodna nošnja, narodni vezovi i obrada kućnog inventara umjetnički odraz narodnog duha i potrebe za uljepšavanjem rezultat tradicija određenog kraja ili sela, bilo bi potrebno obuhvatiti sve razlike i specifičnosti sa cijeloga područja. Svrha je zbirke da sačuva kreative oblike svog područja, kao i oblik i način života sela, u kojoj će buduće generacije upoznati prilike pod kojima su njihovi djedovi živjeli i stvarali. Otvorenje ove izložbe, nadam se, da će pridonijeti, da će pojedini imaći takovog materijala shvatiti nastojanja muzeja i sami ponuditi još vrijednije i bolje sačuvane predmete na otkup.

Kod otkupa predmeta za ovu zbirku muzej nije mogao ko-

ristiti stručnu suradnju etnološkog stručnjaka, jer ga Varaždinski muzej nije imao, a muzej nije imao sredstva da plati putne troškove i dnevnice iz daljnjih centara. Usudio sam se taj pothvat poduzeti sam, jer sam u ovome kraju proživio gotovo svoj cijeli život, pa sam imao prilike dobro upoznati sve oblike narodnog života ovoga područja. Izbor i otkup vršio sam po mom najboljem znanju i mogućnostima, i molim, da se prema tome i moj rad ocijeni. Sa žalošću konstatiram, da nitko iz etnografskog muzeja u Zagrebu ne prisustvuje ovom otvorenju.

Otvorenjem ove zbirke upotpunjen je muzej Varaždinskih Toplica kao kompleksan muzej topličkog kraja.

Danas, dok se ja, kao star čovjek, sve više približavam kraju svog životnog puta i dovršavam izgradnju ovoga muzeja, koji sam sa ljubavlju stvarao za Toplice kao moje životno djelo, hito bih da izrazim želju, da sakupljeni materijali u zbirka ne ostanu mrtvi dokumenti i uspomene prošlosti, koje će zanimati stranca turista i stručnjaka u želji da upoznaju našu prošlost, već da i Topličanci vide u njima put, kojim su prošle mnoge naše starije generacije kroz teške životne prilike i borbe, koje ste Vi i Vaši djedovi vodili za svoje održanje i ljudska prava, da uočite put koji Vas je vodio do pobjede, do stvaranja uvjeta za bolji život. Želim da u njemu upoznate značaj i ulogu V. Toplica kako u prošlosti tako i u današnjim danima, da vam ovdje sakupljeno iskustvo bude vodič u budućnost kao i u izgradnji jednih ljepših i boljih Toplica, da smišljenim zajedničkim zalaganjem i radom možete uživati plodove i koristiti darova prirode, kojima je ona Toplice bogato obdarila, kako na korist Vas samih tako i svih onih koji dolaze ovamo da u njihovim vodama nađu ozdravljenje i olakšanje svojih boli.